

УДК 378.015.31:159.955-027.561:5

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vpe.2021.35.11311>

ОВОЛОДІННЯ ОСНОВАМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ЯК ПЕДАГОГІЧНА УМОВА ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Лариса Ковальчук

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Туган-Барановського, 7, Львів, Україна, UA-79005
larysa.kovalchuk@lnu.edu.ua*

З'ясовано теоретичний, методологічний, організаційно-методичний, практичний і діагностично-корегувальний аспекти дослідження проблеми оволодіння студентами основами педагогічної майстерності як педагогічної умови формування культури професійного мислення майбутніх педагогів. Обґрунтовано методологічні підходи (системний, синергетичний, діяльнісний, особистісний, культурологічний, компетентнісний), на засадах яких реалізовано завдання дослідження.

На підставі аналізу наукових літературних джерел теоретично осмислено сутність педагогічної майстерності. У дослідженні педагогічну майстерність розглядаємо як інтегровану сукупність у тріаді “педагог-педагогічна майстерність-майстерність”. Під педагогічною майстерністю розуміємо динамічну інтегровану сукупність особистісних якостей, ціннісних настанов, професійної компетентності, розвинутих педагогічних здібностей, педагогічного досвіду, що сприяють творчій діяльності, успішному професійному зростанню й самореалізації педагога. Наведено інтегративну модель, яка репрезентує структуру педагогічної майстерності. Визначено, що структурними компонентами педагогічної майстерності є гуманістична спрямованість, фахова компетентність, педагогічна техніка, педагогічні здібності, педагогічний досвід.

На прикладі професійно-педагогічної підготовки студентів хімічного факультету розкрито зміст, методи, форми організування освітнього процесу, що забезпечують оволодіння ними основами педагогічної майстерності під час вивчення педагогічних дисциплін, методики викладання хімічних дисциплін і педагогічної практики у закладах вищої освіти.

Виокремлено рівні оволодіння студентами основами педагогічної майстерності, критерії та показники, за якими їх визначають. Проведено педагогічний експеримент і визначено рівні оволодіння педагогічною майстерністю студентами хімічного факультету.

Ключові слова: педагогічна діяльність, педагог, майстерність, педагогічна майстерність, професійна майстерність, культура професійного мислення.

Постановка проблеми. Оновлення освітньо-професійних і освітньо-наукових програм відповідно до вимог змісту вищої освіти, необхідність

впровадження інноваційних технологій навчання під час вивчення природничих дисциплін посилюють вимоги щодо теоретичної і практичної підготовки майбутніх педагогів. Для прикладу, досконале оволодіння студентами методикою викладання хімічних дисциплін передбачає засвоєння, осмислення та використання ними ґрунтовних теоретичних знань з основ педагогічної майстерності. Формування на цій основі практичних умінь і навичок з основ педагогічної майстерності дасть змогу майбутнім педагогам творчо поєднувати різноманітні методи, ефективні засоби й інноваційні технології навчання, традиційні та нетрадиційні форми організування освітнього процесу під час викладання хімічних дисциплін у різних типах закладів освіти. У зазначеному контексті актуальними є наукові пошуки, присвячені розв'язанню проблеми оволодіння студентами основами педагогічної майстерності.

Аналіз досліджень і публікацій засвідчує, що головні напрями теоретичної й практичної підготовки майбутніх педагогів окреслювали у своїх працях В. Гриньова, Л. Кондрацька, І. Малафійк, Г. Мешко, О. Пехота, І. Руснак, А. Степанюк, В. Терещук, В. Чайка, В. Ягупов та ін. Значний інтерес для нашого наукового пошуку демонструють такі аспекти дослідження:

- *методологічні підходи в педагогічних дослідженнях* (С. Андрієнко, С. Гончаренко, О. Гура, В. Кремень, Ю. Сурмін, В. Цикін, К. Rubacha та ін.);

- *сутність, структура педагогічної майстерності* (Г. Васянович, І. Зязюн, В. Ковальчук, А. Макаренко, І. Підласий, П. Щербань, В. Ягупов та ін.);

- *розвиток педагогічної майстерності* (О. Внукова, Є. Барбіна, Н. Гузій, О. Дубасенюк, Н. Зінченко, І. Зязюн, Т. Іванова, Г. Коберник, А. Кузьмінський, Н. Ничкало, О. Отич, К. Пасько, В. Рибалка, Е. Помиткін, О. Семенов, І. Синиця, М. Солдатенко, В. Сухомлинський, О. Ярошинська, W. Окоп та ін.);

- *формування культури мислення* (Н. Максютя, О. Марченко, О. Митник, Ю. Петров, Л. Туріщева, О. Халабузар, О. Цокур та ін.) тощо.

У процесі дослідження ми з'ясували, що, незважаючи на вагомі здобутки у цьому напрямі, оволодіння студентами основами педагогічної майстерності як педагогічна умова формування культури професійного мислення майбутніх педагогів залишається недостатньо розробленою проблемою.

Мета статті – обґрунтувати теоретичний, методологічний, організаційно-методичний, практичний і діагностично-корегувальний аспекти оволодіння студентами основами педагогічної майстерності, що є педагогічною умовою формування культури професійного мислення

майбутніх педагогів. Відповідно до мети визначено **головні завдання** дослідження:

- 1) на підставі опрацювання наукових літературних джерел осмислити понятійно-категоріальний апарат дослідження;
- 2) розробити інтегративну модель структури педагогічної майстерності;
- 3) експериментально визначити рівні оволодіння педагогічною майстерністю студентів хімічного факультету класичного університету.

Зв'язок роботи з науковими програмами і практичними завданнями визначають розробленням багатьох питань відповідно до науково-дослідної тематики кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка (тема “Науково-педагогічні та організаційно-дидактичні засади професійного розвитку майбутніх фахівців у системі вищої освіти України: історичні ретроспективи, зарубіжний досвід, інноваційні підходи та технології”).

Виклад основного матеріалу передбачає з'ясування головних аспектів оволодіння студентами основами педагогічної майстерності у процесі вивчення педагогічних дисциплін і проходження педагогічної практики.

Осмислення *теоретичного* аспекту дослідження засвідчує, що науковці і педагоги-практики використовують чимало понять (“професійна майстерність”, “педагогічна майстерність”, “майстерність педагогічної діяльності” тощо).

Автори монографії “Розвиток педагогічної майстерності викладача вищого навчального закладу непедагогічного профілю в умовах інформаційно-технологічного суспільства” визначають *професійну майстерність* як динамічне утворення, складовими якого є сукупність набутих знань, умінь, технологічних навичок, сформованих якостей особистості, психологічних новоутворень, пов'язаних із самореалізацією особистості на засадах постійної професійної саморефлексії, прагнення до самовдосконалення, позитивного професійного досвіду [10, с. 206]. З погляду науковців, це кваліфікаційна характеристика професійної діяльності, якісна характеристика професіоналізму, ознака найвищого рівня педагогічної культури та професійної самосвідомості, вияв сукупності особистісних якостей, професійних компетентностей та професійних умінь, розвинутих професійних здібностей, прийомів і технологій професійної педагогічної діяльності [10, с. 206].

Аналіз наукових літературних джерел дає підстави стверджувати, що у трактуванні сутності педагогічної майстерності простежуються різні підходи дослідників. Під *педагогічною майстерністю* розуміють:

- високе мистецтво навчання і виховання, доступне кожному педагогові, який працює за покликанням [3, с. 212];

- вияв особистісних властивостей педагога (для успішної професійної діяльності ці якості викладача мають першочергове значення щодо рівня його обізнаності, професійної компетентності, яку можливо сформувавши лише на основі достатнього рівня розвиненості цих якостей) [8, с. 63];
- динамічний процес розвитку сукупності професійно-особистісних якостей педагога, його умінь і здібностей, які допомагають йому ефективно виконувати професійну діяльність [8, с. 63];
- характеристику високого рівня педагогічної діяльності, критеріями якої є науковість, гуманність, демократичність, доцільність, творчість (оригінальність), результативність, оптимальність [1, с. 251].

Ширше тлумачення простежуємо у словниковій статті в “Енциклопедії освіти”, згідно з яким сутність педагогічної майстерності – в особистості вчителя, в його позиції, у здатності виявляти творчу ініціативу на підставі реалізації власної системи цінностей [2, с. 641]. За І. Зязюном, **педагогічна майстерність** – це:

- найвищий рівень педагогічної діяльності (якщо характеризувати якість результату), вияв творчої активності особистості педагога (якщо характеризувати психологічний механізм успішної діяльності);
- комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі;
- вияв найвищої форми активності особистості вчителя у професійній діяльності, активності, що ґрунтується на гуманізмі й розкривається в доцільному використанні методів і засобів педагогічної взаємодії у кожній конкретній ситуації навчання і виховання [2, с. 641–642].

У дослідженні педагогічну майстерність розглядаємо як інтегровану сукупність у тріаді “педагог-педагогічна майстерність-майстерність”, яку репрезентуємо на рис. 1.

Рис. 1. Тріада “педагог–педагогічна майстерність–майстерність”

Відтак важливо конкретизувати сутність системотворних понять:

- **педагог** (гр. “*παιδαγωγός*” – вихователь) – особа, фахом якої є навчання й виховання (вчитель, вихователь дошкільного закладу, школи-інтернату, викладач вищого навчального закладу тощо); науковий працівник, який досліджує проблеми педагогіки як науки [1, с. 250];

- **майстерність** – високопрофесійний рівень виконання діяльності, який передбачає наявність у виконавця значних професійних знань, добре сформованих навичок, умінь і значного професійного досвіду [9, с. 191].

Щербань П. у структурі педагогічної майстерності виокремлює такі **складники**: знання, вміння, навички, особисті якості, педагогічну техніку, педагогічний такт [11, с. 166–167].

Зязюн І. до **складників** педагогічної майстерності відносить:

- *гуманістичну спрямованість* – спрямованість педагога на особистість іншої людини, утвердження словом і працею найвищих духовних цінностей, моральних норм поведінки і стосунків (ціннісні орієнтації на себе, школяра, засоби педагогічного впливу, мету педагогічної діяльності);
- *професійну компетентність* – знання педагогом педагогіки, психології, предмета, який викладає, методики його викладання;
- *педагогічні здібності* – індивідуальні передумови успішної діяльності, стимулятори професійного зростання (комунікативність, перцептивні здібності, динаміка особистості, емоційна стабільність, оптимістичне прогнозування, креативність);
- *педагогічну техніку* – вміння використовувати психофізичний апарат як інструмент виховного впливу (прийоми володіння собою, своїм організмом, настроєм, мовленням, увагою й увагою і прийоми впливу на інших вербальними і невербальними засобами) [2, с. 642–644].

Теоретичний аспект дослідження дав змогу визначитись щодо сутності педагогічної майстерності та її структури. Під **педагогічною майстерністю** розуміємо динамічну інтегровану сукупність особистісних якостей, ціннісних настанов, фахової компетентності, розвинутих педагогічних здібностей, педагогічного досвіду, що сприяють творчій діяльності, успішному професійному зростанню й самореалізації педагога. Структуру педагогічної майстерності репрезентуємо у вигляді інтегративної моделі (рис. 2).

Методологічний аспект сприяє обґрунтуванню логіки і концепції дослідження на підставі розкриття таких методологічних підходів:

- *особистісного* (у процесі оволодіння студентами основами педагогічної майстерності формується особистість майбутнього педагога);
- *системного* (педагогічна майстерність має складну структуру, утворену з множини компонентів, елементів та інших складників, які творять її цілісність на підставі взаємозв'язку, взаємоузгодженості, взаємодоповнюваності тощо);
- *синергетичного* (студенти оволодівають основами педагогічної майстерності під час освітнього процесу, який розглядаємо як відкриту нелінійну систему, здатну до самоорганізації, саморозвитку, саморегулювання);
- *діяльнісного* (оволодіння студентами основами педагогічної майстерності під час вивчення педагогічних дисциплін і проходження педагогічної практики передбачає різні види навчально-пізнавальної діяльності та формування готовності до майбутньої педагогічної діяльності);
- *культурологічного* (оволодіння студентами основами педагогічної майстерності як педагогічна умова формування культури професійного мислення майбутніх педагогів сприяє також розвитку їхньої загальної культури, культури педагогічного спілкування, культури здоров'я, етичної культури, мовленнєвої культури, методичної культури, екологічної культури тощо);

• *компетентнісного* (оволодіння студентами основами педагогічної майстерності забезпечує формування інтегральної, загальних, спеціальних (фахових, предметних) компетентностей).

Рис. 2. Структура педагогічної майстерності (інтегративна модель): розроблено на підставі [1; 2; 3; 11; 12] і власного дослідження

Ефективність оволодіння студентами природничих факультетів основами педагогічної майстерності суттєво залежить від організування освітнього процесу під час вивчення педагогічних дисциплін і проходження педагогічної практики. Відтак *організаційно-методичний* аспект нашого дослідження передбачає моделювання такого культурно-освітнього середовища, яке здатне забезпечити активну взаємодію суб'єктів освітнього процесу і цим сприяти успішному оволодінню студентами основами педагогічної майстерності. **Культурно-освітнє середовище** визначаємо як частину соціокультурного простору, що є сукупністю зовнішніх та внутрішніх умов і впливів, різноманітних ресурсів і відносин, а також інших складових, які забезпечують теоретичну та практичну підготовку студентів до педагогічної діяльності, особистісне та професійне становлення майбутніх педагогів, їх інтелектуальний та культурний розвиток (зокрема, формування культури професійного мислення, культури спілкування тощо) [13, с. 78].

Практичний аспект дослідження забезпечує реалізацію завдань, які дають змогу студентам оволодіти основами педагогічної майстерності. Цей аспект детально конкретизований в укладених нами навчальних посібниках [4–6] і методичних матеріалах, розміщених на сторінці викладача (портал факультету педагогічної освіти). Значні функціональні можливості студентам для оволодіння основами педагогічної майстерності надає програмне забезпечення освітніх платформ (Moodle, Teams, Zoom та ін.). Задля діагностування якості засвоєння студентами навчальних дисциплін під час модульних контрольних робіт, іспитів і заліків ми розробили пакети тестових завдань. Студенти мають доступ для використання навчальних програм, курсів лекцій, методичних матеріалів для семінарських і практичних занять, завдань для самоконтролю і самостійної роботи та іншого навчально-методичного забезпечення педагогічних дисциплін (“Педагогіка”, “Основи педагогічної майстерності”, “Педагогіка вищої школи” тощо).

Гармонійне поєднання інноваційних технологій навчання, інтерактивних і традиційних методів навчання сприяє ефективному оволодінню основами педагогічної майстерності студентами під час проведення різних типів навчальних занять. Зокрема, активну педагогічну взаємодію суб'єктів освітнього процесу забезпечує проведення лекцій-наукових конференцій, лекцій-презентацій, інтегрованих лекцій, проблемних лекцій, лекцій-тренінгів та інших видів *лекційних* занять. Проведення наукових семінарів, семінарів-наукових конференцій, пресконференцій, інтегрованих семінарів, семінарів-презентацій, семінарів-досліджень, семінарів-тренінгів, вебінарів та інших видів *семінарських* занять сприяє не тільки ґрунтовному вивченню теоретичних основ педагогічної майстерності, а й формуванню культури професійного мислення майбутніх педагогів. На *практичних* заняттях упроваджуємо мікрОВкладання, моделювання

педагогічних ситуацій, презентацію навчально-методичних карт занять (уроків) та експериментальних досліджень тощо.

Діагностично-корегувальний аспект дослідження дає змогу діагностувати рівні оволодіння студентами основами педагогічної майстерності та корегувати методики викладання навчальних дисциплін. Рівні оволодіння педагогічною майстерністю оцінюємо за такими *критеріями*: доцільність (за спрямованістю), продуктивність (за результатом), діалогічність (за характером стосунків з учнями, студентами), оптимальність (за вибором засобів), творчість (за змістом діяльності) [2, с. 644]. Беручи до уваги рівні педагогічної майстерності, які виокремив І. Зязюн [2, с. 644], наводимо характеристику рівнів оволодіння педагогічною майстерністю вчителя хімії (табл. 1).

Таблиця 1

Рівні оволодіння педагогічною майстерністю вчителя хімії [6, с. 74]

Рівні	Характеристика рівня
<i>Елементарний</i>	вчитель хімії володіє лише окремими елементами професійної діяльності (це рівень студентів, які прослухали теоретичні курси педагогічних дисциплін, але не мають практичних умінь і навичок педагогічної діяльності)
<i>Базовий</i>	педагог володіє основами педагогічної майстерності (такий рівень властивий випускникам педагогічних закладів вищої освіти, педагогам у перші роки професійної діяльності)
<i>Досконалий</i>	такий рівень мають учителі, в яких є достатній досвід практичної професійно-педагогічної діяльності (їм притаманні чітка спрямованість дій, висока якість та ефективність роботи)
<i>Творчий</i>	вчителя хімії характеризує ініціативність, творчість у професійній діяльності, оригінальність, педагогічна доцільність у виборі методів, прийомів, засобів навчання, способів педагогічної взаємодії та виховного впливу

У дослідженні ми дотримуємося думки, що оволодіння студентами педагогічною майстерністю на завершенні навчання в закладі вищої освіти варто диференціювати на чотири *рівні*: низький, середній, достатній, високий. Характеристику цих рівнів репрезентуємо в табл. 2.

Для діагностування рівнів оволодіння студентами основами педагогічної майстерності використовували адаптовані методики, які наводимо в посібниках [4–6]. До уваги брали такі *показники*:

- сформованість гуманістичної спрямованості;
- сформованість професійної компетентності;
- сформованість педагогічних здібностей;
- сформованість умінь у галузі педагогічної техніки тощо.

Діагностичний інструментарій дав змогу порівняти рівні оволодіння основами педагогічної майстерності студентів природничих факультетів. Для прикладу наводимо результати студентів хімічних факультетів (вибірка 1 050

осіб). Зауважимо, що контрольні групи навчалися за традиційною методикою, а в експериментальних групах упроваджували альтернативну методику. Результати педагогічного експерименту репрезентуємо в табл. 3 і на рис. 2.

Таблиця 2

Рівні оволодіння педагогічною майстерністю студентами

Рівні	Характеристика рівня
<i>Низький (адаптивний)</i>	студент має фрагментарний рівень теоретичних знань і практичних умінь; на навчальних заняттях й під час педагогічної практики неактивний, безініціативний, нездатний прогнозувати свою діяльність, потребує постійної допомоги і контролю викладача, не виявляє інтересу до педагогічної діяльності
<i>Середній (репродуктивний)</i>	студент має середній рівень теоретичних знань і практичних умінь; під час занять і педагогічної практики виявляє ситуативну активність, але безініціативний, невпевнений у своїх силах, нездатний до чіткого цілепокладання, потребує постійної підтримки викладача, не виявляє стійкого інтересу до педагогічної діяльності
<i>Достатній (конструктивний)</i>	студент має достатній рівень теоретичних знань, практичних умінь, педагогічних здібностей, гуманістичної спрямованості; під час занять і педагогічної практики активний, здатний до чіткого цілепокладання, проте йому бракує наполегливості, ініціативності, впевненості у своїх силах, потребує незначної допомоги викладача і відчуття успіху, виявляє інтерес до педагогічної діяльності
<i>Високий (творчий)</i>	студент має високий рівень теоретичних знань, практичних умінь, педагогічних здібностей, гуманістичної спрямованості; на заняттях й під час педагогічної практики виявляє креативність, активний, наполегливий, ініціативний, упевнений, самостійний у своїх діях і цілепокладанні, має стійкий інтерес до педагогічної діяльності

Таблиця 3

Рівні оволодіння основами педагогічної майстерності студентів хімічного факультету

(ЕГ – експериментальна група, $N = 527$; КГ – контрольна група, $N = 523$)

Рівні	<i>Високий (творчий)</i>		<i>Достатній (конструктивний)</i>		<i>Середній (репродуктивний)</i>		<i>Низький (адаптивний)</i>	
	Кількість		Кількість		Кількість		Кількість	
Групи	осіб	%	осіб	%	осіб	%	осіб	%
ЕГ	148	28,08	267	50,66	98	18,60	14	2,66
КГ	71	13,58	228	43,59	198	37,86	26	4,97

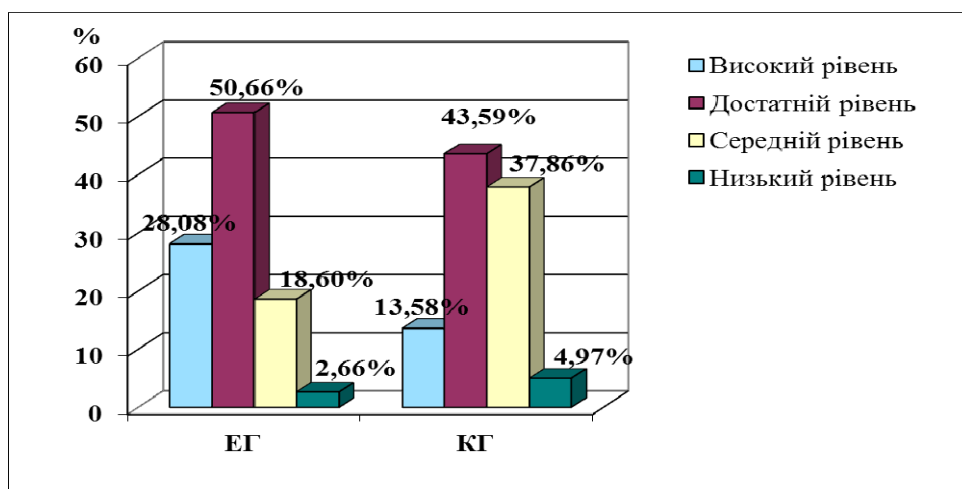

Рис. 3. Діаграма порівняння рівнів оволодіння основами педагогічної майстерності студентів експериментальних (ЕГ) і контрольних (КГ) груп

Як бачимо з результатів педагогічного експерименту, оволодіння основами педагогічної майстерності студентів експериментальних груп є значно вищим, ніж у студентів контрольних груп. Наприклад, кількість студентів, які оволоділи основами педагогічної майстерності на високому і достатньому рівнях, в експериментальних групах становить 415 респондентів (78,74% від кількості осіб у вибірці), тоді як у контрольних – відповідно, 299 (57,17%). Водночас кількість студентів, які виявили середній і низький рівні оволодіння основами педагогічної майстерності в експериментальних групах, становить 112 осіб (21,26%), а в контрольних – відповідно, 299 (42,83%).

У підсумуванні зазначимо, що оволодіння основами педагогічної майстерності студентами ми розглядаємо як педагогічну умову формування культури професійного мислення майбутніх педагогів. На підставі виконаного теоретичного й емпіричного дослідження визначено сутність і структуру педагогічної майстерності, розкрито практичні аспекти, які дають змогу студентам природничих факультетів ефективно оволодівати її основами задля досягнення успіху у вирішенні складних професійних завдань і педагогічних ситуацій, творчої самореалізації в майбутній професійній діяльності.

У цьому сенсі слушною є думка К. Пасько, що в умовах реформування національної освітньої системи йдеться про забезпечення належного рівня спеціальної підготовки викладацьких кадрів, з пріоритетним визначенням сутності, онтологічного та гносеологічного значення педагогічної майстерності в системі професійної підготовки і необхідності розроблення

нової сучасної методології, теорії й практики [7, с. 127]. Відтак проведений науковий пошук не вичерпує всіх аспектів досліджуваної проблеми. Подальше дослідження полягатиме в розкритті потенційних можливостей педагогічної практики, під час якої студенти природничих факультетів набувають певного досвіду педагогічної діяльності, оволодівають основами педагогічної майстерності, що має важливе значення для формування культури професійного мислення майбутніх педагогів, їхнього професійного становлення.

1. *Гончаренко С.* Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
2. Енциклопедія освіти / акад. пед. наук ; гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
3. *Ковальчук В. І.* Сутність та структура педагогічної майстерності вчителя. URL : http://elibrary.kubg.edu.ua/20/1/V_Kovalchuk_HEU_27_IPPO.pdf. (дата звернення: 07.11.2014).
4. *Ковальчук Л.* Моделювання науково-педагогічних досліджень : навч. посіб. Львів : Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 520 с. URL : <https://pedagogy.lnu.edu.ua/koval-chuk-l-modeliuvannia-naukovo-pedahohichnykh-doslidzhen-navchal-nyu-posibnyk-l-viv-vydavnychyu-tsentr-lnu-imeni-ivana-franka-2020-520-s>.
5. *Ковальчук Л.* Практикум з педагогіки : навч. посібник Львів : Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2005. 253 с.
6. *Ковальчук Л.* Основи педагогічної майстерності : навч. посібник Львів : Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. 608 с.
7. *Пасько К. М.* Світоглядно-філософська парадигма формування педагогічної майстерності в системі професійної підготовки вчителя : монографія. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. 142 с.
8. Педагогічна майстерність : проблеми, пошуки, перспективи: монографія. Київ–Глухів : РВВ ГДПУ, 2005. 234 с.
9. Психологічна енциклопедія / автор-упоряд. О. М. Степанов. Київ : Академвидав, 2006. 424 с.
10. Розвиток педагогічної майстерності викладача вищого навчального закладу непедагогічного профілю в умовах інформаційно-технологічного суспільства : колективна монографія / за ред. І. А. Зязюна. Київ : Педагогічна думка, 2012. 390 с.
11. *Щербань П. М.* Прикладна педагогіка. Київ : Вища школа, 2002. 215 с.
12. *Ягунов В. В.* Педагогіка : посібник Київ : Либідь, 2002. 560 с.

13. *Kovalchuk L.* Modeling of cultural and educational environment as a pedagogical condition of forming of professional thinking culture of future teachers // *European Scientific Journal*. 2014. Vol. 10, No 22. P. 69–88.

Стаття: надійшла до редколегії 19.08.2021

доопрацьована 21.08.2021

прийнята до друку 02.09.2021

**MASTERING THE BASICS OF PEDAGOGICAL SKILLS
AS A PEDAGOGICAL CONDITION OF FORMING THE PROFESSIONAL
THINKING CULTURE OF THE PROSPECTIVE TEACHERS**

Larysa Kovalchuk

*Ivan Franko National University of Lviv,
Tuhan-Baranovskoho Str., 7, Lviv, Ukraine, UA-79005
larysa.kovalchuk@lnu.edu.ua*

The article clarifies theoretical, methodological, organizational and methodical, practical, diagnostic-corrective aspects of studying the issue of students mastering their basic pedagogical skills. It is viewed as a pedagogical condition for forming the culture of the prospective teachers' professional thinking. The author substantiates methodological approaches (systemic, synergetic, activity-based, personal, culturological, competence-based) in the basis of the research tasks and analyses scientific literary sources to identify the essence of pedagogical skills. In the study, pedagogical skills are considered as an integrated set, the triad of the terms "teacher-pedagogical skills-skills". By pedagogical skills, the author means a dynamic unity of personal qualities, values, professional competence, developed pedagogical abilities and experience, which contribute to the creative activity, successful professional growth and self-realization of a teacher. The integrative model described in the article, represents the structure of pedagogical skills. It is determined that the structural components of pedagogical skills are humanistic orientation, professional competence, pedagogical technique, pedagogical abilities and pedagogical experience.

On the example of professional and pedagogical training of the students in the Faculty of Chemistry, the author presents the content, methods, and organizing forms of educational process, which ensure students' mastery of basic pedagogical skills. They are mainly developed at various pedagogical courses, methodology of teaching or teaching practice in higher education institutions.

Certain criteria and indicators determine the levels of students' acquisition of pedagogical skills. They were defined during the pedagogical experiment conducted at the Faculty of Chemistry.

Keywords: pedagogical activity, teacher, skills, pedagogical skills, professional skills, culture of professional thinking.